

HALOR KA NOBEL KA BYNRAP



M.B. JYRWA

HALOR KA NOBEL KA BYNRAP

M.B. JYRWA

Ia ka hok longtraï la tyngkai.

Sien Shon Banyngkong 2005:500

La pynbit pynbiang ha Mang Computers,

Nongthymmai, Shillong - 14.

Shikyntien

Ine i long tang i jingpyrshang ba rit ban buh ha la ka jong ka ktien ia ki jingpyrkhat kiba dei shaphang ka kam thoh nobel kiba lah ban iohi ha ki jingthoh jong u Henry James bad u Wayne Booth. U Henry James u dei uwei na ki nongthoh npbel kiba ong ba ka malade u nongthoh kam dei ban tur lymmuh sha ka nobel. Lada phi pule ia kane ka jingthoh phin lap haduh katno u Henry James u ban ba u nongthoh nobel u dei ban thir ban thair bha ia ki jingmut jingpyrkhat kat haduh ba kata kaba u pynmih ha ka dur ka nobel kam dei shuh kaba ka malade ka shu mih kum ka jingtheh hoit ia la ka malade. U Wayne Booth u pyrshang ban tai ia ka jingdawa ba ka malade kam dei da lei lei ban paw ha ka nobel, bad u shem ba ka jingdawa ka long ka bym lah ban ioh shispah na ka shispah namar kham bunsien hi ki jingpyrkhat u nongthoh kim pep ban paw namar kumba ong u Wayne Booth kita ki jingpyrkhat ki dei ki jymphong jong u nongthoh kiba u phong katba u dang thoh ia kata ka nobel. Baroh ar tylli ki jingthoh kim dei ka transleshon kaba janai; ki dei tang ka jingpynwan ia ki jingmut kiba kham kongsan kiba don hangto. Ki jingthoh kiba kum kine ki dang duna palat ha ka Khasi. Kane ka jingpynwan sha ka Khasi ka long tang ka bynrap kaba rit eh.

La ai kyrteng ia ine i kot lyngkdop *Halor Ka Nobel: Ka Bynrap* ban pynpaw ba ki ese ki dei halor ka kam thoh nobel bad ba ka long tang ka bynrap halor kane ka lyngkha kaba shrah kam pher wat lada la shu wanrah da ka jong kiwei. Hato ki nongrim ka thoh ka tar jong ngi kim dei hi kiba ngi ioh nawei?

M.B. Jyrwa
April 27, 2005

KA BUIT THAW NOBEL KAT KUM U HENRY JAMES (1884)

U Henry James u la thoh kawei ka ese kaba u ai kyrteng "The Art of Fiction" ha ka snem 1884 ban pynpaw ia la ki jong ki jingsngew halor kane ka phang kaba iar. Ka jingthmu jong ka ese ka long ruh ban pynpaw ia ki jingbysngew iahap jingmut bad kito ki nia ki jutang ia kiba u Walter Besant u la pynpaw ha i kot lyngkdop iba u hi ruh u ai kyrteng "The Art of Fiction". Ha ka jingshisha, dei ine i kot lyngkdop bad ka kyrteng jong i kaba la pynnud ia u ban khot lem ia ka ese jong u "The Art of Fiction". Toi ha kaba sdang jong ka ese hi u ong ba um sngew dei ban jer kyrteng kat da kane ia ka jingthoh kaba rit kaba long ka jingkynthoh kaba tang khyndiat eh haba pyrkhath ia ka jingiar jong ka phang lymda ka la long ba u la ioh jingpynshlur na kata kaba la thoh u Walter Besant.

Ki mat pyrkhath kiba don ha ka ese ki long kiba donkam ba ngin iapynleit jingmut namar ki kren ia ki nongrim kiba ktah ia ka jingsan jingroi bad jingiaid shaphrang jong ka nobel kaba long ka bynta kaba khraw jong ka litereshor. Kumno ka nobel ka im, kiei ki kamram jong ka, kaei ka jaka ba u nongthoh u dei ban ioh, hato lah ban don ki aiñ thoh nobel kiba pyrkhing kiba ki nongthoh nobel ki dei ban bat, kaei ka jingsngewthuh ba ngi dei ban bat ha ka jingiadei bad ki kyntien 'jingshem jingmad' (experience), hato ka sneng ka kraw ka dei ka kamram jong ka nobel, hato lah ban peit ia ka khana kum ka bynta kaba kongsan tam ha ka nobel, kine bad katto katne kiwei pat ki long ki bynta kiba u Henry James u la tyrko bha wat la ka long ha rukom kaba lyngkot ruh.

Ka mat kaba nyngkong kaba u Henry James u kren ka long ba ka nobel ka im da ka jingiatyrko. Ka nobel kum kano kano kawei pat ka art ka im da ka jingiatyrko. U Henry James u kynthoh ba ka nobel ha ri Bilat ha shuwa ki snem 1884 ka la shu long tang ki khana bad ka kam thoh nobel tang kum ka maian iathuhkhana. U ong ba kam don satia ka 'er-khluh mynsiem kaba pynsngew ba kaei kaba ka leh ka long kaba donkam bad kaba don ka jingmut bad jingthew kaba thikna.

Ka i , ha ka jingsngew jong u, la kumba ka la klet noh ba ka kam ba kongsan jong ka, ka long ban pynsngew ba ka ngeit ha kiei kiei kiba itynnat kiba mih na kaba ki nongthoh ia ka hi ki da mon bad ki da jied ba kan long kumta. Ki nobel ki la mih kawei hadien kawei hynrei ym shym la don ka jingiatyrko la kita ki don ne em ha ki ka jinglong ba khlup pura kaba kynthup lut ha ki ia kita ki bynta kiba pynlong ia ka nobel ka art ia kaba ym lah ban shu khynfiat noh sharud lane ba ka long ka bym donkam ban da ia pynsngew eh. Kane ka jingbymiaterko ka la pynlong ia ka nobel ka art kaba la shu ia pdiang paitbah kumjuh kumba dei ban pdiang ba u pudding u long hi tang u pudding. Kane ka mut shuh shuh ba la shu shim ia ka nobel la kum kaba dei ia ka ban shu ia nguid la ka nguid khlem da ia peit bad bishar la ka long kaba shong nia ne em ban leh kumta. Kine ki por, kata ki por jong ka jingbymiaterko, ki long ki por kiba ngi lah ban ong ki por iapiong jong ka nobel, te kumta la ki nobel ki lah ban mih shibun bad la ka jingbun jong ki lehse ka ai burom bad kyntiew ia ka juk kum ka por seisoh pynban haba ym don mano mano ruh ba kren eiei shaphang jong ka bad haba ym don daw la ban iaroh ne ban beifi, u Henry James u sngew ba kata ka juk kam long satia ka juk jong ka jingroi jingsan, ha ka jingshisha ka long pynban ka juk jong ka jingthiah thai. U Henry James u ong ka art ka im da ka jingiatyrko, da ka jingpyrshang shi pyrshang, da ka jingkwah tip don sa aiu ba lah ban leh ia ka bym shym la leh, da ki bun jait ki rukom bishar pynieng pynieng pynshong pynshong, da kaba ia ai jingmut lang, da kaba ia nujor ia ki nia ki jutang... Ka jingiatyrko, ka jingai jingmut, ki jingbuh beit ia ki jingmut jingpyrkhat ha ki kyntien kiba shai, kine baroh ki long kum ka sboh khamtam lei lei lada ki long kiba da ka jingsngur mynsiem bad khlem ka jingleh mynleh.

U Henry James la um sngew iahap bad ki jingmut halor ka phang: 'ka buit thaw nobel' kumba la pynpaw da u Walter Besant pynban u iaroh ia u namar u iohi ba kaei kaba une u rangbah u la leh ka long ban pyndep ia la ka jong ka bynta, kata, ban tyrko halor kane ka phang. U thoh kumne halor kane: U rangbah Besant u la pynieng ka nuksa kaba bha da

kaba u la lah ban ong ia kaba u pyrkhat na ka liang jong u, ia ka rukom kumno dei ban thoh ia ka fiction, kumno yn pynmih ia ka; ki jingpyrkhat jong u ha kane ka liang ki kynthup lut naduh ki jingbatai ba la tyngkhap hadien (appendix) haduh ha ka sla jingsop jong ka hi. U Henry James u khmih lynti ba kiwei pat ki para nongtrei ha kane ka lyngkha, khlem pep kin sa nang ia pynpaw ia la ki jong ki nia, kin sa leh kat kum ka jingshem jingmad jong ki, bad ka jingmih na kane baroh khlem pep kan long ka jingpynkhih ia kiba bun ba kin sngewtynnat ban peit pat ha ka nobel kum ka bynta jong ka litereshor kaba don la ka dor, kaba khia thew kumba ka long ruh kaba jylliew bad kaba im. U Henry James u ngeit ba ka jingbishar bniah bad ka jingiai ia tyrko halor jong ka kan pynkchie khlieh pat ia nobel bad kan pynlah ia ka ban kham kren shai kren kham tynggeh kumno ka pyrkhat shaphang ia lade. Kane ka mut ba ka nobel ka dei ban shim khia ia lade.

Ka nobel kum ka art ka dei ban shim khia ia lade lada ki paitbah ruh ki dei ban leh kumta. Ka daw kaba la pynlong ia ki paitbah ban ym da shim khia ia ka, ka long ka jingsngew ba ka nobel ka long kaba sniew. Kane ka jingsngew, ong u Henry James wat ka la nang duh ha ri Bilat, pynban ym lah ban len ba kane ka dang shu iai kah syrngiew hi, kumta wat haba ym don kano kano ka jingkdew kaba sniew ha ka nobel hi pynban kiba bun ki shu iai pyrkhat ba baroh kaba don hangto ka dei tang ka biria kai, namarkata, ka long kaei kaei ka bym donkam ban da shim khia eh. Kiba bun ki kheifi ba ka nobel ka dei ka khana shu thaw. Don kiba sngewlehraifi ban ong kumta hynrei lada kam dei kumta hato ka dei kaei? Kane jingsngew ka synshar ha ki nongthoh, bad ka pynlong ia ki ban thoh ia ka ryngkat bad ka sur panmap kumno re , ka sur kaba pynpaw ba kam dei kaba shisha hynrei ba ka long kaba la shu thaw. Te lada ka long kaba shu thaw ka jingkylli kaba mih ka long hato kumno kane ka bynta jong ka litereshor kaba shu lehmytleh kaba shu thaw kan pynpaw ia ka jingim?

Ka long kaba shisha ba ka nobel ka dei ka khana shu thaw, hynrei kaei kaba ngi dei ban iohi ka long ba, kane ia kaba la shu thaw ka dei kaba la thaw khnang ia ka ban pynpaw ia ka jingim. Kane ka dei ka kam jong ka. Ki nongthoh nobel ki dei

ban shim khia ia kane bad ki lah ban leh kumta da kaba iehnoh noh shadien ia kato ka sur panmap kaba ju don baroh shikatta. Ki nongthoh kiba shemphang ki kloï ban iohi ba ka sur panmap ka dei ka jingset op ia ka nobel hi bad namarkata kino kino ki nongthoh kiba thoh ha ka jingpeitmat kin ym treh ban khot ia ka nobel jong ki ka khana shu thaw, namar ka jingpyrshang jong ki ka long ban pynpaw ia ka ka dur ba shisha jong ka jingim.

Don bun ka jingpyrshah ia ka nobel. Don kiba pyrkhata ba kaba kham myntoi ia ka jingim ka dei ka ple. Don ruh kiba pyrkhata ba ka kyrdan jong ka nobel ka long kham hapoh ban ia ka ple. La kane ka bein ka khoh ka long kumno kumno ruh pynban ngim lah khlem iohi ia ka jingshisha ba ka nobel ka im haduh mynta ka long eh tang namar ba ka pyrshang ban pynpaw ia ka jingim. Ka jingpyrshang ban pynpaw ia ka jingim ka long kaba u nongairong ha ka kanbas lane u nongoh dur ruh u leh. Kawei kaba ngim dei ban bakla ka long ba ha ka sngi kaba ka nobel kan iehnoh noh ia kane ka jingpyrshang, ha kata hi ka sngi ka nobel kan poi ha ka khim khait.

U nongairong dur lane nongoh dur kim ju pynrit ia lade da kaba ong ba kata kaba paw ha ka dur jong ki ka long kaba ki shu mutdur lane shu thaw. Ka dur kaba u nongairong u thaw kam ieng hangto bad ong artat "peit, map ia nga ba ngam dei kaba shisha" bad lada ka dur kam leh kumta te balei u nongthoh nobel un hap da leh ia kata? Ka art jong u nongairong bad ka jong u nongthoh nobel ki long kijuh, ka jingiapher jong ki ka long tang ha ki tiar trei. Ka jingpyrsad mynsiem jong ki ka dei kajuh, ka jingpyntrei kam jong ki (da kaba shah ba ki jingiapher jong ki ruh kin paw) ka long kajuh, ka jingjop jong ki ruh ka long kajuh. Ki lah ban nang kawei na kawei, ki lah ban kyrshan markylliang. Ka daw jong ki ka dei ka jingim bad ha kaba kawei ka kiew ha ka burom, ka jong kawei pat ruh ka kiew lem namar baroh ki long ka art. Lada don ka jingiapher hapdeng jong ki, ka long tang kane, kata, ba ka dur u nongairong ka kem ia kaba shisha jong ka khyllipmat, katba ka nobel pat ka long ka histori jong ka jingim. Namarkata lada yn batai ia ka nobel kum ka histori

jong ka jingim, u Henry James u sngew ba kata kan dei ka jingbatai kyllum kaba shong nia bha. Ka histori, (kata ki kot histori), ka iohlad ban pynpaw ia ka jingim khlem da buh ia ka sur panmap, kumjuh ruh ka dur u nongairong, te balei tang ka nobel marwei ka dei ban don ka sur panmap? Ka nobel, la kdew haneng, ka dei ka histori jong ka jingim, kane ka long kumta namar ba kiei kiei kiba ka nobel ka thoh bad kren ki long kiba la pynshong nongrim ha ki dular bad ki kaiphod kiba don ha ka histori jong ka ri bad jaitbynriew. Namarkata, u nongthoh nobel u dei ban shlur ban kren da ka sur skhem jingmut bha kumjuh kumba u paralok jong u u nongthoh histori u leh. U Henry James u bynñiaw ba ki nongthoh nobel ba pawnam kat ki jong u Anthony Trollope kim shym syndong bha ia lade shaphang kaba iehnoh noh ia ka sur panmap kumba la ong haneng. U Henry James u ong ba u Anthony Trollope ha ki jingmakia ka jingmut, ha ki jingiatban ki nia bad ha ki kren sharud (asides) u iathuh ha ki nongpule ba ma u bad uta u paralok jong u uba ha ka nobel ki shu ia lehmyneh. U phla ruh ba jingjia kiba u iathuh kim dei kiba da jia shisha bad ba u lah ban pynphai ia ka jingiathuh katba u mon tang ban pynsngewtynnat ia ki nongpule. Kane ka jingiathuh, ong u Henry James, ka pynkthang kat ban pynjaw ummat ia ki nongpule kiba la nang shim khia ia ka nobel jong u. U Henry James u ong shuh shuh ba kum kane, ka long ka jingshet kylla bad ka kam runar kaba khraw. Kane ka dei kata ia kaba la kdew sha khmat kum ka sur panmap. U Henry James u ong ba kane kaba u shem ha u Anthony Trollope ka pynkhynñiuh ia u baroh shi rynieng kumjuh kumba lada un shem ia kane ha ki nongthoh histori kiba khraw kum ki jong u Gibbon bad Macaulay. U nongthoh nobel uba hadien ba u la thoh un dang ong pat ba kiei kiei kiba u la thoh ki long ki bym shisha u mait tang shisien mait ia la ka rymsan ha kaba u ieng. Haba ianujor ia u bad u nongthoh histori ngi iohi ba u long u briew u bym shym pynlut por pynlut bor wat tang khyndiat ruh ban wad ia ka jingshisha jong ki nongrim halor kiba u pynshong nia kiba ngi kum ki nongpule ngi ailad ia u ban shim. Ban pynpaw, ban pyni nuksa na ka mynnor, ban kren shaphang ki kam ki kti jong ki briew ka dei ka kam jong baroh ar, kata u nongthoh nobel bad

nongthoh histori hynrei ka jingiapher hapdeng jong ki ka long ba u nongthoh histori u thoh na ki marrew ka histori, katba u nongthoh nobel u hap ban da leh shitom ban wad ia ki marrew jong u na ki bym dei lypa ki marrew litereshor. Kane ka rah ia ka kyrdan u nongthoh nobel sha u khraw pyrkhath bad ngi lah ban khot ia u shisyndon da u nongairong jong ka jingim. U nongthoh nobel, ha kaba u jied ia ki marrew jong u, u la dei ban da kilan bha ia ka jingmut jingpyrkhath kumta ba un lah ban da jied bha ia ki rong ki rup da kiba un airong ia ki. Kane ka jingiabyrshem lang ki jinglong kum u khraw pyrkhath bad kum u nongairong ka long ka jingiohpateng kaba iphuh iphieng bad kaba ki nongthoh nobel ki dei ban shim khia.

Ka nobel ka dei ka *fine art* ia kaba ym da donkam ban pynksan eiei shuh. Kam long kaba donkam ba u Walter Besant un dang kren eiei shuh shaphang jong ka. Hynrei une u rangbah u leh kumta ha ka kot lyngkdop jong u. Ki kyntien fine art ki long ki kyntien batai, ha kajuha por ki long ki kyntien ai burom, ki kyntien ai bainong ia kano kano ka art lane jingkam ba ni bad ba itynnat ba dei ha ka liang ka rwai, ka tem ka put, ka poitri, ka airong bad ka tei jingtei. Kane ka bynta ka long ka bym lah ban batai ne kren lut; hynrei ban ong kumba ong u Besant ba ka nobel ka pher na kine ki art namar ka long ym tang kaba itynnat hynrei kaba da itynnat tynggeh, ka sngew shisien sngap la kum ka jingbatai kaba thymmai, pynban ynda la pyrkhath bha yn shem ba ka long tang ka jingpynskhem ia kaba la iohi lypa ba ka nobel kam lah ban long da kumwei pat lait noh tang na kaba itynnat. Lada yn batai ia ka kum kaba itynnat tynggeh, u Henry James u sheptieng ioh kan long tang ka jingbun ktien bym da donkam kaba lah ban pynmih pynban ia ka jingbymshaniah shuh ia art bad ia ki nongrim jong ka. Nalor kata kan pynjlep thiaw ia kiba sngap kat ban pynlong ia ki ban kin da husiar lane pyrkhath arsien ia kiei kiei kiba ia dei bad ka nobel.

Ka art ka long kaba kiba bun ki kheiñ ka long kaba ma ia kito kiba pynlut por pynlut bor bad kiba shah ba ka tarajur jong ki kan noh than sha ka. Ha ka rukom ka bym lah ban batai la ju kheiñ ba ka long kaba ia pyrshah bad ka burom ka akor bad ki jinghikai ba bha. Haba kren ia kane, lah ban ong

ba na ka liang ka jingtrei u nongdro lane nongairong ki nongpeit tang shu mar ia peit ki tip kata ka dur kaba ieng ha khmat jong ki ha ki rong ping bad jyrngam, ha ki phreim rong ksiar ki leh aiu, ki pyrshah ia ka burom akor ne em. Uba peit ia ka u lah ban iohi ia kaba sniew tam jong ka hangta hangta hi bad u lah da kaba jem ban kiar ne husiar ia lade. Hynrei kam long kumta ha ka litereshor. Ki briew ki dei ban da pule shuwa ba kin lap ia kaba ki iahap ne kim iahap jingmut. Dei na kane ka daw ba u Henry James u ong ka art ha ka litereshor ka long kum ka jingriam kaba lah ban pynmong ha shuwa ba ngin kynmaw bynrrew ban kiar. Ka litereshor ka dei ban hikai lane pynsngewtynnat, hynrei kiba bun ki sngew ba ki lad ki lynti ba u nongthoh nobel u pyndonkam khnang ban pynlong ia ki kumta ki long pynban ki jingpynwit. Ki briew kiba pyrkhath ha kane ka rukom ki iohi ba ki jnit ki jnat kiba pynlong art ia ka nobel ia kiba u nongthoh u wanrah khnang ban pynwandur ia ka kat kum ka jingsngewthuh jong u ki long ki bym myntoi bad ba ki jingiathuh baroh ha ka jaka ba kin pynbyrngia ki pynlwait pynban. Ia kum kine ki jait briew kine ki jnit ki jnat ki long tang ka jingpynkyllaiñ bym larkam. Kham bunsien kiba pyrkhath kumne ki kham dei kito ki nongpule nobel kiba pule khyndiat na sdang khyndiat na pdeng bad khyndiat na dien. Kine kim nang ban batai eiei shaphang ka nobel kum ka art lait tang kaba ong ba ka nobel ka dei ban long kaba bha. Hynrei 'kaba bha' ki long ki kyntien batai kiba lah ban pyndonkam katba mon. Uwei u lah ban ong ba kaba bha ka mut kaba wanrah ia ki tyngshop-puron kiba don ka jinglong ba bha, kata kiba don ka jingangnud ban kiew shaphrang, bad kiba don ha ki kyrdan kiba pawkhmat; uwei pat un ong ba kaba bha ka shong ha ka jingkut kaba sngewtynnat, kata ba ha kaba kut la shem ba ia baroh ki tyngshop-puron la ai ia ka bynta kaba ki dei ban ioh ha ka khana. Ka lah ruh ban long ba dang don sa uwei pat uba pyrkhath ba ka nobel kaba bha ka dei ban long kaba dap da ki jingjia, da ki jingiakhil bad jingiaphet shane shatai kumta ba ki nongpule kin iohlad ban nang jam noh sha khmat ban lap uei uta u nongwei shi sngi uba dang rieh haduh mynta, lane la la shem ne em ia kata ka *will* ba la shah tuh. Ki briew kiba kum kine kim sngewtynnat ia ki jingiatai bad ki

jingiaturko ia ki nia ki jutang ba ngi lap artat la artat ha ka nobel; ki da sngew ruh ba kine ki long tang ka jingpynlwait bym myntoi. Don pat kiba ong ba ka nobel ka don ka jingkitkhlieh ban batai lut, ban pynpaw lut khlem da tyngkai eiei shuh kat haduh ba ym lah shuh ban ioh ka jingpynkut kaba sngewtynn timer lane ym lah shuh wat tang ban pynkut hi ruh. Kaba pynkut ia ka nobel ka long ia kiba bun kum kaba kut jong ka jingiabam khawai haba la sam ruh sa ki soh bad ki mithai, bad ia u nongthoh nobel u bym leh kumta la kheif ba u long kum u doctor nianging uba khang lut ia ka bam bang bam thiang baroh. Ka jingshisha hi ka long ba kam da pher eh ba ka nobel kum ka art kan da kut ha kaba sngewtynn timer, kan da wanrah ne em ia ki tyngshop-puron kiba sngewshoh, kan da iaid ne em da ka sur kaba khlem ka 'nga' u nongthoh- sngew la kumba ka kam thoh nobel ka dei ka kam mekhanik-kam pher ruh wat lada ki jingmut jingpyrkhat kiba don hangta ki iasnoh ha ka rukom kaba kynrum kynram katno katno namar kaba donkam eh ka long ba ngi dei ban sngewthuh bad pynbna paitbah ba ka nobel ka dei ka art kaba laitluid bad kum kiwei pat ki tnat jong ka litereshor ka long kaba khia thew.

Hynrei ka jingbun palat ki nobel ka pynartatien la lah ne em ban pdiang ba ka nobel ka dei ka litereshor kaba khia thew. Haba shu peit i kumba ka nobel ka shu mih stet kumto (kata, mih hapoh ka por kaba lyngkot) bad ka pynlong ia kiba bun ban pyrkhat ba kaba mih kloie eh kam lah ban don ha ka jinglong ba khia thew. Ka lyngkha jong ka nobel ka hap borabor ha ki jingshah kren beif tang namar ka daw ka jingbun bad jingmih stet eh jong ki bad ruh namar ba la shu iapynhap dor lang khlem da pyniapher ia kaba sniew na kaba bha. Kane ka dei ka jingbishar kaba tang na sla. Ha ka jingshisha ka jingmih stet lane ka jingmih suki kim long ka jingpynshisha ba ka long ka bym khia thew. Ka nobel ka shah kren beif kumjuh kumba long kiwei pat kiei kiei ha kine ki sngi bad kane baroh ka long namar ba ym shym la pyniapher ia ka nobel kaba bha bad kaba khia thew na kaba sniew bad ba sting kdor kdor. Kaba sniew ka mih bad tang shiphang por ka jah noh la kumba la shu sar noh ia ka ryngkat bad ia ki

mar ki mata jong ka baroh ban bret ruh ia ki ha jingthehniut lyngba ka jingkhangit dien jong ka pyrthei, katba kaba bha pat ka neh, ka kynjat jingshai bad ka ksar sha pyrshah ka jingjanai.

U rangbah Besant u kren khluh haduh katta katta shaphang kumno kane ka kam thoh nobel ba bha ka dei ban long. U Henry James u kdew shai hangne ba ka jingthmu ba kongsan eh jong kane ka ese jong u 'The Art of Fiction' ka long ban pyni ba u rangbah Besant u bakla palat haba u pyrkhat ba kaba bud ia ki dustur ka pynmih ki nobel kiba bha. Kane kaba buh ia ki dustur thoh nobel bad kaba ban ba ki nongthoh ki dei ban bud pyrkhang ia ki ka la long pynban ka daw kaba la pynmih ia shibun ki nobel ki bym don dor eiei ruh. Ka nobel kaba ka kam jong ka ka long ban pynpaw ia ka jingim kam dei ban long kaba shah teh ha ki aif lane dustur thoh kiba la buh lypa mano re. Kaba thoh nobel ka dei ka kam laitluid-ka jingroi jingsan, ka jingkoit jingkhiah jong ka, ka shong ha ka jinglaitluid. Ka nobel ka im da kaba ka kilan ia lade bad kane kaba ka kilan ka dei bad ka shong ha ka jinglaitluid ba ngi ai ha ka. Shisha lada dei ban don kano kano ka kyndon ban teh ia ka, ka long tang ba ka dei ban long kaba sngewtynn timer bad kaba lah ban bat ia ka jingmut jingpyrkhat jong ki nongpule. Kane ka lah ban long tang ka kyndon kyllum, kumno yn leh ia kata ka shong ha ki nongthoh shimet shimet. Ki lad ki lynti ban pynlong ia ka kumta ki bun kumba bun ka longbriew manbriew bad ka jingjop jong uwei u nongthoh ka shong ha kaba u lah ban pynpaw ia jingim kaba pher na kaba uwei pat u pynpaw. Kumta lada ngi dang dei ban jubab ia ka jingkylli: kaei ka nobel? ka jubab, kat kum u Henry James, ka long ba ka dei ka jingsngewthuh ba shimet jong u nongthoh, bad ba ka long kum ka dak ba la shon shap ha u da ka jingim. Ban ong kumba ong u rangbah Besant ba ka nobel ka dei ban pynbud ia u laif uba la don lypa, lane ban pyrthuh ia ka sur kaba la sawa lypa bad ba dei ban shu pyndap doh ia ka shruh kaba la don lypa ka pynlong ia ka nobel ka jingpyrshang ka bym don jingjylliew eiei ha ka. Nalorkata ka pynkhim ia ka jinglaitluid u nongthoh bad ka khfiot pynduh noh ia kata kaba baroh ngi ia wad ha ka nobel. Kat kum u Henry James, ka dur ka dar jong ka nobel ka long

kaba dei ban ia tuklar ynda haba u nongthoh u la pyndap dong ia ka, ynda u la pynpaw ia kata kaba u la jied ban pynpaw. Ynda ka nobel ka la mih hangta keiñ ngin lah ban bishar u laiñ uba kumno u pruid, ka phang kaba kumno u bud, ka sur kaba kumno u tem, bad da kaba ia nujor ia ka bad kiwei ngin lah ban pynshong dor ia ka. Da kaba leh kumne ngin lah ban tynjuh ia ka buit thaw kaba u nongthoh u pyndonkam ban pynlong ia ka nobel jong u kumba ka long. Ka jingpyntreikam ia ka buit ka long ka jong u nongthoh marwei. Kane ka dei kaba shimet jong u bad ngi thew ia u da kata hi. Ki kabu, ki lad ki lynti, ki phang na kiba u nongthoh u lah ban jied katba mon, kumjuh ruh ka khan ka duriap shitom, ka jingkitkhlieh bad ka jingpyntrei kam baroh ki long ki jong u nongthoh, halor kine ym don satia u pud ba lah ban buh. U nongthoh nobel u lah ban pyrshang katno katno sien ia la ka jong ka kam bad katba u leh kumta u lah ban shem ki lad ki lynti thymmai hynrei kaba donkam eh ka long ba u nongthoh un jam shi kap pa shi kap kumba leh u para jong u uba pyndonkam da u brut ia uba ngi ong u pyndep ia dur jong u ha ka rukom kaba bha tam kaba u nang. Kumno u leh ia kata ka dei ka kam jong u marwei bad kam dei eiei ia ngi ban khuslai. U Henry James u iai ban halor kane ka mat ba ka kam hi ka dei ka jong u nongthoh bad u ong ba kumba u nongairong dur u lah ban hikai ia kaba sdang eh jong ka kam jong u, bad la ka lah ban long ba da kaba bishar thuh bha ia kano kano ka jingtrei ba bha lah ban nang ban airong bad lehse lah ruh ban thoh nobel pynban u nongthoh litereshor te khlem pep un ong ia uba shah hikai ha u 'A para, kaba dei eh ka long ba phin pyrshang hi katba phi nang'. Ka jingkhia, ka jingjylliew ne ka jingjyndonjong ka bor sngewthuh ka dei ka kam kaba ni bha bad ka dei kata kaba pynlong ia ka nobel jong uwei kaba pher na kiwei. Te haba kumta, ka jingkylli kaba mih mynta ka long hato lah ban hikai ia ki aiñ thoh nobel thik pa thik?

Ka jingkylli haneng ka mih na ka daw ba u Walter Besant u thoh ha ese jong u ba ia 'ki aiñ ka fiction lah ban hikai khlem bakla thik pa thik kum ki aiñ jong ka jingiatuid ki sur (harmony), ka jingiashei ka lynter ka pyngkiang (perspec

tive) bad ka jingiamir ka rben ka stang, ka bun ka khyndiat (proportion)'. U Henry James um lah satia ban ia mynjur bad kane bad na kaba u la kren shaphang ka kam thoh nobel kum ka kam jong u nongthoh marwei, ngi sngewthuh shai balei u Henry James u pyrshah ia kane. Harum ngin iohi ia ki mat kiba u Henry James u lum na u Besant ia kiba um iahap jingmut. Ki mat ki long kine: (1) ba u nongthoh nobel u dei ban thoh ym tang ia kaba u da tip hynrei ia kaba u da shem da mad hi da lade; (2) ba ki tyngshop-puron ki dei ban long kiba shisha kum kiba ngi ia shem ha ka pyrthei; (3) ba ka samla ia kaba la pynsan ha nongkyndong ka dei ban kiar kaba kren bad thoh shaphang ka jingim shipai; (4) ba u nongthoh uba ki lok ki jor bad ki jingiashem iakynduh ki long tang hapdeng para ba duk ba suk u dei ban kiar kaba pynrung ia ki tyngshop-puron sha ka jingim jong ki riewspah riewhajar, kiba heh ba haiñ, bad ba uwei u dei ban thoh tang ia kiei kiei kiba long paitbah; (5) ba kito ia kiba la pynieng kin don ka dur ka dar kaba shai bad ba thikna bha; (6) ba kaba batai shaphang jong ki ka long ka buit kaba sniew tam; (7) ba ka English Fiction ka dei ban don ka sneng ka kraw kaba thikna; (8) ba ym lah ban da pynkhrav eh ia ka stail ha kano kano ka jingtrei kaba ni; (9) ba kaba donkam eh na baroh ka dei ka khana bad ba ka khana ka dei tang ma ka hi kaba donkam.

Halor kitei ki mat haneng, u Henry James u ong ba shisien pyrkhath baroh ki i long kum ki nongrim kiba dei ban pdiang lait noh kato kaba u Besant u ong ba u nongthoh u dei ban tip ia la ka jaka. Kane ka long kaei kaei kaba shyrkhei kat ban pynpar niangkhriat Ha ka jingiohi u Henry James kine kim da dei eh hi ki aiñ kiba thikna haduh katta katta ba u nongthoh nobel u dei ban da bud thik pa thik. Ki long ki jingai jingmut kiba kyllum kiba ki nongthoh nobel lehse kin sngew myntoi, lehse yn don hi ki khen ha kiba ki nongthoh kin pyndonkam ia ki hynrei ban ong ba kine ki long kiba thikna te ym dei tang ba ka long kaba bakla hynrei kaba ia pyrshah eh bad kato ia kaba la kren shakhmat: ka jinglailuid jong u nongthoh. Nalorkata, ka dor jong kine ki aiñ ka shong eh ha kaba uwei pa uwei u sngewthuh ia ki. Ka long ka bym

lah ban len ba ki tyngshop-puron, ki jingjia kiba paw kum kiba shisha ki dei kito kiba ktah kiba ksoh ia ka jingmut jingpyrkhat jong u nongpule pynban kane kam long kaei kaei kaba lah ban thew da kaba suk. Ban pynshisha ia kane u Henry James u kdew da ki nuksa na ka litereshor English bad ong ba ka jingi long ba shisha jong u Don Quixote lane jong u Micawber ka shong ha ka rong kaba i lung kor kor, ka jingshisha kaba la airong da ka jingithuhpaw jong u nongthoh. Pynban ban ong ba kine ki long ki nongmuna ia ka kam thoh nobel kam long satia kaba dei. Kaba donkam ia ngi ban sngewthuh ka long ba yn ym don mano mano ba lah ban thoh ka nobel kaba bha lynda uwei u don ha lade ka jingsngewthuh ka jingshemphang kaba shai bha shaphang kata kaba shisha (reality) kaba don ha sawdong jong u. Ym don lypa ki buit lane ki lad ki ban hikai kumno yn ioh ia kata kaba shisha. Ka longbriew manbriew ka iar haduh katta katta bad kaba shisha jong ka ka long ha ki rukom ki bym lah shuh ban niew. Ki nongthoh ki dei ban jied nangta hi. Kaba ngi lah ban ong shaphang ki nobel ka long ba katba kiwei ki phuh kum ki syntiew ba sma jinglong ba shisha, kiwei pat kim long satia kumta. Kumno ban pynioh ia kata ka jingsma bad kumno ban teh ban thain ia kita ki syntiew ka long ka bym don mano mano ba lah ban batai lypa.

Kawei pat ka bynta kaba u Henry James um iahap jingmut lut bad u Walter Besant ka long katei ka jingong ba u nongthoh nobel u dei ban thoh tang na ki jingshem jong u hi. U Henry James u sngew ba kaba kum kane ka jingong ka biang na ka bynta kito kiba dang shu samthoh, kiba dang shu tharai. Hynrei ka jingkylli ka long : kaba kumno kata ka jingshem jingmad ba la kdew haneng, nangno ka sdang bad shano ka kut? Ka jingshem jingmad kam don pud bad kam ju poi sha kaba kut noh. Ha ka jingshisha ka dei ka jingsngewthuh, ka jingngam jylliew kaba iar syriem ia ka snur thapbawa ba la thain da ki sai rusom ba ni ba lah ban bat bad khur lut ia baroh ki bin bin ba her ha lyer. Ka dei ka long ka man kaba ha ka mut ka pyrkhat; bad haba ka mut ka pyrkhat ka proh ban mutdur, sa khamtam lei lei lada ka dei artat ka jong ki riwepnah-kan khur da kata ka iarong jong ka mut ka pyrkhat

bad kan rah sha lade ia ki dak ka jingim kiba rit bin bin kiba don ha lyer bad kan pynkylla ia ki sha ki jingpynpaw ba itynnat ia ka jingim. Kat kum u Besant ka samla na nongkyndong kam dei ban thoh ia kiei kiei kiba dei ia ka jingim shipai, hynrei kat kum u Henry James ka samla na nongkyndong ka dei tang ban long kaba ym don eiei kaba kam iohi lane iohsngew. Kam donkam ban da shong ha ki len shipai ban lah ban thoh shaphang jong ki namar tang da ka bor mutdur bad ka jingiohi kaba tang liak ia ka jingim shipai ka la lah eh ban thoh kawei ka nobel kaba lah ban long pynban ka kambah. Ka samla kaba don ka bor mutdur ka long kum kito kiba la kyrkhu da ka sap ba haba ai shi inshi ki lah ban shim shi pruh. Ka sap bad ka bor mutdur, ia u nongthoh nobel, ki long ka tyllong bor kaba kham khraw shibun shah ban ia kaba da shong da sah, lane da don ha kata ka kyrdan imlang sahlang. Ka bor ban tharai ia ka bym iohi na kaba iohi, ban ruid pynbud ia ka phalang jingmut jong kiei kiei, ban bishar ia baroh kawei tang na kaba la shu pruid dak malu-mala, ka jinglah ban sngew ia ka jingim ha ka jingkyllum lut jong ka, ka ialam borabor sha ka ban sngewthuh lut ia ki kyndong kynhoit jong ka - kane ka rynjub jong ki jingtbit haba la khein lang ka long kein ka jingshem jingmad kaba jia ha nongkyndong, ha sor bad ha ki kyrdan ba pher ba pher jong ka jingngang jingtip. Lada ki jingshem jingmad ki don ha kito kiei kiei kiba pynlong ia ka jingshem jingmad ba la kren haneng. Namarkata, ong u Henry James

Lada nga dei ban ong ha uta uba shah hikai, 'Thoh na ka jingshem jingmad bad tang na kata hi, nga dei ban sngew ba kane ka long ka jingpynkbih lada ngam ong kloj kloj 'Pyrshang ban long uwei na kito ki briew na kiba ym don eiei kaba kim iohsngew ne iohi.

Wat la u Henry James u pyrshah ia ki ain thik pa thik u Besant um shym mut pat ban ong ba ym dei ban da wad thik pa thik ia ki jingshisha jong kiei kiei kiba u nongthoh u wanrah. Ha ka jingshisha kawei na kiba donkam eh ha ka nobel ka long ka 'ershisha'. Ka 'ershisha ka ia pyrshah bad ka 'ershuthaw' bad ngi lah ban sngewthuh shai ba kane ka kren

bad thew ba kiei kiei kiba don hangta ha ka nobel ki long kum kiba shisha wat la ha kawei ka liang ka nobel hi ka dei ka khana mutdur ia kaba la pynshong nongrim halor kaba shisha jong ka jingim. Kane ka 'ershisha' ka long kaba u Henry James u kheiñ kaba ha khlieh duh ha ka nobel. Ka long ka dor halor kaba kiwei pat ki jingbha, kynthup ia ka sneng ka kraw ki snoh rdin la kumba ym don lad shuh ia ki da kumwei pat. Lada ka 'ershisha' kam don, baroh kiwei ki shu jah noh, hynrei lada kine ki don, ki baroh ki don bynta ha ka jingjop, kyrpang eh namar kane ka 'ershisha'. Ha u Henry James, ka 'ershisha' ka dei kaba sdang bad kaba kut jong baroh ka buit thaw nobel. Ban pynioh ha lade ia kane ka 'ershisha' ka long ka jingiakhun, ka lanot, ka shah shitom, ka shem mynsiem, ka nong, bad ka jingkmén u nongthoh nobel. U nongthoh u hap ban leh lut ia kine ba la kdew namar ba ha ka jingshisha ka jingiakhun jong u ka long bad ka jingim. Ha ka nobel, u nongthoh u wanrah ia ka jingim, bad khnang ban ai jingim ia kaba la shu mutdur ka 'ershisha' ka long kaba donkam haduh katta katta bad khlem ma ka ym lah ban ong ba kan don kano kano ka nobel kaba jop. Dei na ka liang ka 'ershisha' ba u nongthoh nobel u ia pyneh bad u nongairong dur. U nongairong dur kumjuh ruh u nongthoh nobel ki ia pyneh ban pynlong ia ka dur kaba ki shna ka dur kaba kren briew, ka dur lyngba na kaba uba peit ne pule u ioh kem ia ki jingmut, u ioh kem ia ka rong ka rup, ka jingsngew sting ka mynsiem, ka jingpynpaw kaba ha ka khmat, kaba ha sla bad ka pasoh jong ka dur jong ka longbriew manbriew. Ka lyngkha jong u nongthoh nobel ka dei ka jingim. Ka jingim ka khawoit sngewbha ia u hynrei ban wanrah ia ka dur jong ka, la kaba tang na sla ne ban pynmih ia ka rngai ba tang shi khyllipmat ka long ka kam kaba jwat, kaba thain haduh katta katta. U Walter Besant un jin da la leh kham bha ban jin u da batai shai kum haei yn buh jingmut iaei. Hynrei u Henry James u ong ba u Besant um lah ban leh ia kane kyrpang eh namar ba ia kane ka 'ershisha' ym lah ban lap ha ki kot hikai. Kane ka dei ka kam jong ka jingim jong u nongthoh hi. U nongthoh nobel u dei, namarkata, ban buh jingmut ia bun bah kiei kiei kumta ba un lah ban jied khyndiat kaba u donkam. U dei ban shniah bha ia ki katba kot la ka bor, kat haduh ba kito kiba

batai bad kiba sngew ba ki long ki stad pyrkhath kum ki jong u Walter Besant kin iehnoh ia u ba un pyndei ia la ki aiñ treikam kumjuh kumba ngi ieh ia u nongairong ba un iakhun bad la ka peris rong.

U Henry James u woh nia shuh shuh ia ki 'aiñ' u Walter Besant uba ong ba ki tyngshop-puron ki dei ban don ka dur ka dar, ka rynieng ryniot kaba shai. Kat kum ka jingsngew u Henry James ka kam thaw tyngshop-puron ka long ka kam kaba rieh, kaba shimet bad kaba tang hapdeng jong u hi bad u angel-iarap jong u. Kan jin da la long kaba shisur shidur lada lah ban hikai ia u da kaba ong 'ai shi lnger ka jingbatai ne wat ai jingbatai eiei, pynbun da ki daialok, lane wat buh daialok, lane pynbun ki jingjia lane kham pynduna ki jingjia' hynrei kam long satia kumta. Namarkata, kaba bha eh ka long ba u nongthoh hi un don ka sap tipthuh ha kaba ia kine baroh la pynhap sbok sbok ha la ki jaka jaka ba dei biang eh jong ki.

U Henry James u sngew ba kiba bun ki kren ia ka kam thaw nobel la kumba ka long ka jingpyndait ia ki lyngkhot jong ki jingjia, kiba jia ha ki tyngshop-puron bad la kumba kine ki long ha la ka jong ka jong. Ka jingshisha hi ka long ba baroh ki bynta jong ka nobel ki ia tuid lang ha man kawei pa kawei ka jynhaw, bad ki ia snoh lang ban pynlong kawei ia kane ka jingpyrshang ban pynpaw ia ka jingim. Ym lah ban mutdur ba ka nobel kan don ki lyngkhot kiba don jingmut tang ha ki hi khlem ia snoh bad kiwei pat, namar ym lah ban don ka jingbatai ka ban ym long artat ka jingiathuh, yn ym lah ban don ka daialok ka ban ym batai, yn ym lah ban don tiak ka jingshisha la kaba kumno kumno ruh ka ban ym don bynta ha ka jingitynnat baroh kawei, yn ym lah ban don ka jingjia ka ban ym ia snoh bad kiwei ne ym lah ban ong ba kawei ka jingjia kan nym kham itynnat namar ka jingiasnoh bad kiwei pat. Kane ka long sa kawei pat ka jingshisha halor kaba ka jingjop jong ka nobel ka shong. Ka nobel ka long kaba im, baroh ki lyngkhot ki pynlong kawei ia ka bad ki bteng lang hajuh. Ka nobel kaba im ka long kata ha kaba ha kawei ka bynta yn shem ia baroh ki bynta jong kiwei pat. Hynrei, ong u Henry James, don ki kritik kiba lehmyneh kumba ki

lah ban pra lyngkhot lyngkhot ia ka jingtrei kaba la dep suh thain bha, la kumba ki lah ban pynkyrpang ia ka jiokraphi jong ki bynta kiba don hangta. Kane ka rukom pyrkhata ka peit ia ka nobel tang na sla.

Ka don ka rukom rim kaba phiah ia ki nobel: ka nobel ki tyngshop-puron bad ka nobel ki jingjia. Kane ka i ha u Henry James kum ka jingpyniapher bym larkam syriem kum ka jingpyniapher ia ka nobel bad ka romans. Ki don ki nobel kiba bha bad ki nobel kiba sniew, kane ka dei tang ma ka hi ka jingiapher kaba lah ban ong ka long kaba don jingmut. Ka long ka bym lah ban pdiang ba kin don ki nobel ba dei beit tang ia ki tyngshop kumba ka long ruh ka bym lah ban pdiang ba ki jingdro jong u nongdro ki dei beit tang ia ki tyngshop-puron. Haba ngi kren shaphang ka dur ka dar ngi kren shaphang ki tyngshop-puron, bad haba kren shaphang ka nobel ngi kren shaphang ki jingjia; kine, kata ki tyngshop-puron bad ki jingjia ki ia thain lang kumta ba haba ngi kren ia kawei ngim lah lait na kaba kren ia kawei ruh. Namar kiei ki tyngshop-puron hynrei tang ka jingpyndep ia ki jingjia? Kiei ki jingjia hynrei tang ka jingpyni ba thikna ia ki tyngshop-puron? Hato don ka nobel ka bym dei ia ki tyngshop-puron? Ka dei ka jingjia ba kawei ka kynthei ka ieng kyrshan tmoh ha mej bad ka peit kumno re ia phi. Hynrei lada kane kam dei ka jingjia te hato ka dei kaei pat? Ha ka jingshisha kane ka jingjia ba rit ka pynpaw ia ka jingjia bad ruh ia kane ka puron. U Henry James u ong ba lada ngi ong ba ngim iohi ia ki tyngshop-puron ha ki jingjia te u nongthoh nobel un ong ha ngi ba u thoh khnang ia ka ban pyni ha ngi ki bym lah ban iohi ia kaba la dei ban iohi. U Henry James u ban ba lada dei ban pyniapher ia ki nobel ka dei ban long tang hapdeng kaba bha bad kaba sniew lane kaba don jingim bad kata kawei pat ka bym don jingim. Ka jingpyniapher hapdeng ka nobel bad ka romans lane ka nobel ki tyngshop-puron bad ka nobel ki jingjia ki long ki jingpyniapher kiba ki kritik bad ki nongpule ki la thaw na ka bynta ban pynsuk bad ban pyllait ia lade na ki jingeh lehse kiba kim lah ban lait da kumwei pat. Hynrei kine baroh kim long kiba don jingmut ia u nongthoh nobel uba ia ki buit thaw jong u ngi pyrshang ban pyrkhata .

Ka don sa kawei ka jingpyniapher kaba u Besant u kdew

ha ka ese jong u bad kata ka long ka 'modern English novel'. Kane ka jingpyniapher ka don jingmut khamtam eh haba peit ia ka jingsan jingroi, kata ia ka histori jong ka. Lah ruh ban peit na ka liang ka phang pdeng bad lah ban ong ba ka sneng ka kraw ka kham dei ka phang kaba ka nobel ka kham ia beh ha ki por ba rim Hynrei ban ong ba uwei un thoh ka nobel kaba mynta ne kaba hyndai ka long kaei kaei kaba shitom ban ia kubur namar uta uba thoh la u lah ban ong ba u thoh ia ka por hyndai pynban haba u leh kumta u thoh ia ka por jong u kat kum ka jingsngewthuh bad jinglah jong u ban pynwandur ia kata kaba u lah ban ong kaba myndai . Ka jingphiah ia ka nobel kum kaba mynta lane kaba mynhyndai ka long, namarkata, ka bym shong nia. U Henry James um pdiang ia ka jingpyniapher hapdeng ka nobel bad ka romans ruh. Ki French, u ong, kiba la don ki nongrim nobel kiba kham skhem bad kham dap biang, pynban kim iohi ba dei ban phiah kumta. Ki jingpyniapher kiba la ia bat baroh shikatta ki la long pynban tang ka jingpynkulmar jingmut. Ha ka jingiohi jong u, ka nobel bad ka romans ki dei kijuh ki jait jingthoh bad ym don satia kano kano ka daw kaba khanglad kumta ba ym lah ban buh ia u nongthoh romans ha kajuh ka kyrdan bad u nongthoh nobel. Ha ka jingshisha, lada peit lei lei na ka liang ka jingpyntrei kam, ka jong u nongthoh romans ka iar katjuh katba iar ka jong u nongthoh nobel. Kumba la kdew sha khmat, u Henry James u pyrshah ia kine ki jingphiah kamra namar u iohi ba kine baroh ki pynkxim ia ka jinglaitluid jong u nongthoh. Ia u nongthoh dei ban ai lad ba un thoh halor kano kano ka phang kaba u sngew bit. Ki kritik ki lah tang ban ai jingmut hynrei kaba shim ne ka bym shim ia ki ka dei ka kam jong u nongthoh hi. Ynda haba u la jied bad ynda haba u la buh beit ia kata kaba u jied ha ka dur ka nobel dei hangta ba yn sa bishar ia ka. Ka bishar bniah ka dei ban wan hadien ba la dep thoh. Ka jingbishar ka dei halor ka buit pyntrei kam jong u. Ha ka jingshisha, ka jop ka rem jong ka nobel ka shong eh ha ka buit thaw ne buit pyntrei kam. Te namar ba ka jingbishar ka long halor ka buit thaw, ka long kaba donkam ba u nongthoh un ioh ka jinglaitluid kaba biang. Shisha lada ki kritik ki burom katto katne ia u nongthoh nobel ki dei ban shah ba u

nongthoh nobel un jied bad trei laitluid ia la ka jong ka kam. U Henry James u pynshlur ia ki nongthoh nobel ba kin ñaid shaphrang ha ka kam thoh khlem da buh jingmut eh ia ki dustur bad ki nia ki jutang ba kiwei ki pynñeng. Ha ka jingshisha, ka nobel, kum kiwei pat ki art kan leh bha shibun bad kan rangbah joit lada ki nongthoh nobel ki nud ban ialeh pyrshah ia ki jingsngew bad rukom pyrkhath kiba la don lypa ne kiba kiwei ki khmih lynti ba dei ban bud.

Don kiba ong ba kaba da jied shiah bha iaei yn thoh iaei ynnai thoh ka long ka kam ka bym da seisoh eh hynrei namar ba bunsien kiei kiei kiba khraw ki rieh ha ka shadem jong kiei kiei kiba rit ki bym i myllai, namarkata, donkam ban da jied bha. U Henry James u iathuh ba u Gustave Flaubert u la thoh kawei ka nobel shaphang ka jingshakri jingieit jong kawei ka khynnah shakri ia kawei ka tuta. Kane ka nobel ka dei ka jingpyrshang kaba la bit bha la u Henry James u sngew ba um lah ban ong ba ka long kaba jop nadong shadong. Pynban ka long ka jingnoh synniang sha ka jingtip halor kiei kiba ki brieve ki lah ban leh bad kiei pat kiba kim lah ban leh. U iathuh shuh shaphang u Ivan Turgenieff uba thoh shaphang uwei u kynja mraw uba kyllut bad bym nang kren bad i ksew rit jong u. Kane ka dei ka khana kaba dap da ka jingieit bad ka ktah ia jinglong ba jem ka dohnud; ka jingtrei kaba pnah la ka long kaba rit. Une, ong u Henry James u tem ha u ksai ka jingim ia uba u Gustave u khlem ioh kem satia. Kane ka mut ba u Henry James um pyrshah ia kaba jied ia ki phang pdeng. Ha ka jingshisha, u da mynjur eh ba ym dei tang ban jied madei mata hynrei ba haba jied ia ka phang dei ban jied da kaba kynsai bad da kaba sbur tam. Ka nobel kaba jop, kaba don dor don bor ka dei ka nobel kaba ki nongpule ki sngewtynnat. Lada ki nongpule kim sngewtynnat, ka jingiaroh ki kritik kaba katno katno ruh kam lah ban siewspah ia kata ka nobel. Kane ka rukom ban tynjuh ia ka dor ka nobel da kaba ka pynsngewtynnat ia ki nongpule ka long ka rukom tynjuh kaba la rim haduh katta katta, hynrei ka long kaba bha tam bad ka dang ñaid kam haduh mynta bad lehse yn ym don kano kano kawei pat ka rukom tynjuh kaba lah ban bujli ia ka. Te kumta, khnang ba u nongthoh nobel u lah ban pynsngewtynnat, kaba donkam eh ka long, kum ban

ban biang, ba u dei ban da jied bha ia la ka phang, bad ba haba u jied ruh u dei ban jied da ka phang kaba sbur kaba spung, kata da ka phang na kaba shibun kiwei pat ki phang rit bad ki phliah pyrkhath ki lah ban kyrsei. Ym lah ban len ba don ki phang kiba kham bha, kham siewdor ban ia kiwei, pynban, kat kum u Henry James, kam dei ka phang pdeng ha ka hi kaba pynlong ia ka nobel kaba bit nam, ka dei ka rukom kumno u nongthoh u thoh ia ka kaba pynlong ia ka kaba sngewtynnat bad kaba bit nam. Ban pynsngewtynnat bad ban pynpaw ia la ka jingtbit u nongthoh u dei ban don ka jinglaitluid kaba biang. Namarkata, u Henry James u ong, ngim pat bishar hok ia u artis lymda ngi ong ha u kumne harum:

Oh nga shah ba phin sdang na kaba phi sdang, namar lada ngam shah ka long kumba nga buh kyndon ia phi, bad ka bneng hi kam shah ia nga ba ngan shim ia kane ka jingkitkhlieh. Lada nga leh mynong iaei phim dei ban shim, phin khot kylla ia nga ban iathuh iaei phi dei ban shim, te la ha kano kano ka khen ruh ngan shah kynnoh. Nalorkata ruh ka long tad ynda nga la iohi shuwa ia ka jingtrei ba nga lah ban thew ia phi. Nga don ka tarajur, bad ka tiar thew ia ka jingsyiang, pynban ngam don hok ban mushlia ia ka besli bad ia ka sur rwai kaba phi phi pynsawa. Shisha nga lah ban nym da salia eh ia ka aidia jong phi, nga lah ban pyrkhath ba ka long ka aidia bieit, lane kaba la rim, lane ka bym khuid; la ha kano kano ka rukom ruh, nga thet ia la ki kti na kine baroh. Nga lah ban pyntngen ia lade da kaba ngeit ba phin ym jop lane nang ban pynsngewtynnat, hynrei ngan ym da pynpaw eh ia kata bad ma phi hi ruh phin ym da salia eh ia nga kumba nga ia phi. Ngam donkam ban da pynkynmaw ia phi ba ka jingsngewtynnat ka long ha la ka jong ka jong ka rukom longbrieve manbrieve, bad mano ba lah ban tip lut ia kata? Katto katne ki brieve na ki daw ba kyrpang kim sngewtynnat ban pule shaphang kaba ñaid awria. Shibun kiwei pat ki pyrshah ia ki Amerikan kiwei pat kim peit tang ka khmat ruh ia ki Italian. Katto katne kim sngewtynnat ia ki phang kiba jar jar, kiwei pat ia kiba khynwin. Kiwei ki sngewtynnat ia kaba kum ha ka rñgai, kiwei pat ia ka jingbym da pyrkhing eh ha kiei kiei, ki jied ia ka nobel kat kum ka mon jong ki bad lada kim salia ia ki

aidia jong phi kim salia ruh ia kaba phi phin leh wat lada
phi don ki daw kiba khlaif katno katno ruh.

Kine ki kyntien ki pynpaw shai haduh katno u Henry James u khluh mynsiem halor ka jinglailuid kaba u nongthoh nobel u dei ban ioh. U M. Zola, ong Henry James, u pyrkhath ba don kiei kiei kiba ki briew ki dei ban sngewtynnath bad ba lah ruh ban pynbor ia ki ban sngewtynnath kumta. U Henry James u ong ba kane ka long ka bym lah satia ban pdiang hynrei lehse u M.Zola u mut ban ong ba ki nongthoh nobel ki dei ban jied da ki phang kiba ki briew ki dei ban sngewtynnath. Pynban kaba jied ia ki phang ka long ka bym donkam ban dang ia kren shuh, namar kum ban shu ong noh, ka la long lypa lane ka la don lypa ha u nongthoh naduh ba u dang sdang ban pyrkhath ban thoh. Ha ka jingshisha, hato kam dei ka phang kaba snoh rdin ha ka jingmut jingpyrkhath bad jingsngew jong u kaba pynbor ia u ban thoh? Balei ka pynbor ia u, hato ym dei namar ba kata ka long kaba ma u hi u da shem da mad u da iohi, u da iohsngew? Kane, kata ban pynpaw lane pynsngew ia kata kaba u da shem/mad/iohi/iohsngew, ka long ka jingthmu kaba ha lyndet ka thoh nobel. Ka nobel ka long ka jingpynpaw ia ka jingsngew u nongthoh shaphang ka jingim bad namarkata, ka nobel ka long ka art kaba ia jan tam bad ka jingim. Hynrei kiba bun ki klet ia kane; ki kheiñ ba ka nobel ka long kaba tang na sla bad ba ka dei kaba mih tang na ka jingpnah ktien jong u nongthoh uba ka jingthmu jong u ka long tang ban buh beit buh ryntih ia kiei kiei kiba don ha sawdong jong ngi. Kine ki rukom pyrkhath shaphang ka nobel ki la don lypa la slem, bad ia ki katto katne, ka nobel ka long tang ka atiar ban pynneh pynsah ia ki rukom pyrkhath kiba la don lypa. Hynrei lada kum ki kritik ngi sahkut tang hangne, u Henry James u ong, ki kritik halor ka nobel ki dei pynban ma ki kiba niat pynrem ia ka ban leh tang ia kaba la ju leh. Ban khmih lynti bad ban khang ban iaid na ki lynti bym pat ju iaid ka long kaba pakhet ia ka ryñieng jong ka nobel. Hynrei lada ngi shah ba ka nobel kan kynrup bad kem ia ki sur ka jingim, ia ki buit bad ia ki khriang kiba kham pher, kata hi khlem pep kan ailad ia ka nobel ba kan san bad ki kjat jong ka kin skhem. Dei ruh ba haba ka

nobel ka tyrwa ha ngi ia ka jingim ha ki khohruh khohram jong ka ba ngi iohi ia ka jingshisha ia kaba lehse ngin ym lah ban iohi lada ia ka jingim la pynpaw tang ha bad lyngba kiba beit ba jlih suda. Kham bunsien ngin shem ba haba ka nobel ka pynpaw tang ia kaba itynnath suda, ha ka jaka ba kan tyrwa ha ngi ia kaba shisha jong ka jingim ka ai pynban tang ia ka sador, kaba la khun jubor bad pynñaid tang kat kum ki dustur. Pynban bun kiba pyrkhath ba ka nobel kum ka art ka dei beit tang, kumba la kdew, ki it rong tiew kulap ha jingkhang it bad ba ka jingjied ka long la kum kaba jied syntiew na ka bynta ban teh 'tiew-rah. Dei kiba kum kine ki kritik kiba batai pliah ktien ba kaei kaei kaba isih bad sniew dur kim dei ban ioh rung hangta; kiba balia blap blap ban phiah jylla, kiba buh pud buh sam ia ka art haduh ba phin da lyngoh ngaiñ pleng haduh katno ka jingbysngewthuh bad jingbymtip ka lah ban klang. Kaba buh pud, kaba phiah kyrdan, kaba buh aiñ buh kyndon ia ka nobel la ha kano kano ka liang ka long tang ka jingbieit bad jingbysngewthuh ba ha ka jingshisha kane ka kam thoh nobel ka im, ka roi ka san haba don ka jinglailuid. Ha ka jingshisha ym don wat tang uwei ruh u nongthoh nobel u ban ym iohi ba ka jinglailuid ka long kaba u donkam eh. Ka long kaba donkam ban iohi ba ka jylli jong ka nobel ka dei ka jingim baroh kawei ryngkat bad baroh ki jingsngew, ki jingiohi bad jingithuhpaw bad namarkata, ka shong ha u nongthoh ban jied ia kaba u sngewthuh, ym ia kaba la bthah mano re. Ka nobel, kum ban ban biang, ka dei ka art kaba na ka jingshem jong u nongthoh, namarkata ka long ka bym shong nia ban ong ba kaba sniew lane ba isih kam dei ban don. Ka lah ban rung ne ban ym rung kat kum ka jingsngewthuh shimet jong u nongthoh hi. Ki aiñ, ki dustur kiba pakhang ia u nongthoh na kaba iaid shaphrang ha la ka kam da ka jinglailuid ki long ha ka jingiohi u Henry James kum ki ktien mana ba la sieh ha ki tduh jong ki dieng kum kito kiba ngi ju iohi ha ki park - 'La khang ban iaid halor phlang; la khang ban ktah ia ki syntiew; ym shah ban ialam ksew; ym shah ban shong haduh ban da dum; la kyrpad ba phin iaid na ka liang kamon.' Hynrei kiba bun ki kritik, kyntihup ia u Walter Besant, ki kyntihoh sngewskhem bha ba ka nobel ka long tang ka jingpynbeit pynryntih la kumba kata ka dei

ka ktien khatduh ba lah ban kren halor ka nobel. U Henry James u iai ban ba ka nobel ka dei ka jingjied kaba ha kawei ka liang ka long ka jingailad ia u nongthoh ban jied katba u sngew bit la ia ka phang ne ia ka buit thaw namar lada kam long kumta kaba ngi ong ba ka nobel ka long ka art kaba pynpaw pyrthei ia kata ka jingshem jingmad kaba u nongthoh u la jied kyrpang kam long kaba don jingmut. Ha ka jingsngew u Henry James, ki samla kiba dang shu samthoh kin myntoi shibun lada ngi shah ia ki ban kin iaaid shaphrang ha la ka jingpyrshang da ka jinglailuid. Lada ki long kiba don sap, kaba nyingkong kaba ngin iohi ka long ba ki nang bad lah ban jied beit tang ia kiei kiei kiba shoh mynsiem.

Sa kawei ka bynta kaba u Henry James u wanrah ka long halor ka 'khana'. U Henry James u pyrshah ia ka jingkynthoh u Walter Besant ba ka khana ka long kaba donkam eh ha ka nobel. Kat kum u Henry James, ban ong kumba la ong u Besant ka mut ba ha ka nobel don ki bynta kiba dei ka khana katba kiwei pat kim dei. Ka 'khana' ha ka nobel ka kynthup lut ia baroh, kata, ia ka phang, ka aidia, ki tyngshop-puron, ki jingjia, ki jaka puta bad wat ia ka mariang hi. Ym lah ban ong ba ka nobel ka dei beit tang ka buit thaw khlem ka phang. Dei ban don ka phang halor kaba ka nobel kan ktaid. Kaba ong ba ka khana ka dei ka aidia kaba long ha kajuh ka por kaba sdang jong ka nobel ka dei ka rukom peit ia ka nobel la kumba ka dei ka jingtrei kaba da ki lyngkhot. Hynrei kawei kaba dei ban iohi ka long ba ka jingjop jong ka nobel ka shong eh ha kaba ka aidia ka par bad sam lyngba ia ka naduh ba sdang haduh ba kut bad ha kaba ka leh kumta ka pynlong ia ka nobel hi kaba im, kaba khih kat haduh ba kawei pa kawei ka kyntien, uwei pa uwei u dak sangeh ki noh synniang lang sha kaba pynlong ia ka nobel kawei ka jingpynpaw ba don bor shaphang ka jingim. Ka khana kam dei kaei kaei kaba lah ban sei noh jlot na ka nobel la kumba sei ia ka syrti na ka jingsop jong ka. Ka khana, ka aidia, ka dur ka dar jong ka ki long kum u ksai bad u thyrnia bad kumba ym lah ban pynia khlad ia ki na kano kano ka jingsuh jingthaiñ kumta ruh ym lah ban pyniakhlad ia ka khana jong ka nobel na kiwei pat ki bynta jong ka. Ka khana ka don ha baroh kawei ka nobel, ki

jingjia, ki jinglong bad jingleh jong ki tyngshop-puron ki ia snoh lang ban pynlong nobel ia ka nobel. U Walter Besant um long tang ma u marwei uba pyrkhath ba don kiei kiei ha ka jingim kiba long bad bym long khana. Kane ka long ka rukom pyrkhath ka bym lah satia ban pdiang.

Ka jingim ka tyrwa shibun ki phang; don kiba ktah ia ngi don kiwei pat ki bym ktah eiei. Hynrei kaba ktah ia ngi ka lah ban ym ktah ia kiwei bad kaba ktah ia kiwei ka lah ban ym ktah ia ngi. Kane ka shong ha la ka jong ka jong ka longbriew manbriew, namarkata, kam long kaba shong nia ban buh ki aiñ ki kyndon kiba kum kine. Ka jingim ka bun ki sohsat, ki sohkyrdot, ki them bad ki madan ba itynnat ne ki riat ba ieng rsyung kiba long ki phngit ba bun syrtap da kiba ka nobel ka trei kam, namarkata ka aiñ kaba ong ba ia kawei dei ban shim katba ia kiwei dei ban bret ka long kaba dei ban kyntait shisyndon. Ka nobel ka dei ka art kaba kyrpang, kaba ka jingjeng ne jingkyllon jong ka ka shong eh ruh ha kaba ka don ne kam don ia 'ershisha kumba la kdew sha khmat.

U Walter Besant, ong u Henry James, um shym kren shai haba u ong ba ka khana ka dei ban kynthup ia ki kam shlur la kumba dei ki kam shlur kiba pynlong khana. Hato balei ki kam shlur ki long khana bad balei pat ki it khmat jyrngam kim lah ban long khana. Nalor kane u Besant u phiah bad pynmih sa kawei pat ka kyrdan nobel kaba u khot 'ka fiction khlem ki kam shlur.' Ka jingkylli kaba mih ka long balei pat khlem ki kam shlur? Kaei kata ka kam shlur? Kumno u nongpule un ithuh ia ka?

Ban ong kumba ong u Besant ba ka khana ka dei ban kynthup ia ki kam shlur ka long ka bym lah ban pdiang namar ki kyntien 'kam shlur' ki lah ban mut shibun kiei kiei kiba ia pher. Kawei ka kam ka lah ban long ka kam shlur ia uwei katba ia uwei pat kam long. U Henry James u ong ba ia u, kaba thoh ia ka ese (The Art of Fiction) ka long ka kam shlur katba ia uwei pat lehse kam long kumta. U ai nuksa bad ong ba lada ka thei bhabriew na Boston ka nud ban kyntait ia ka jingtyrwa u Duke na ri Bilat ka long ka kam shlur, hynrei balei lada kyntait u Duke kam long ka kam shlur? Balei ruh ki 'daw' kim lah ban long ka phang pdeng haba ki jingmih na

ki 'daw' ki lah ban long? Ha ka jingshisha kine baroh ki long ki phngit bad ki bin bin kiba pynmih ia ki jingjia hapoh ki jingjia ryngkat bad ki jingsngew ba bun jait kiba lah ban kyrsoi nangta. Ki 'daw' borabor ki mih na ka rukom pyrkhath jong u brieve bad ki long kiba itynnat ban peit khamtam lei lei lada u nongthoh nobel u ioh kem ia ki rong ba shat khleh jong ki. Kine baroh ki dei ki aidia ba lah ban pyrsad mynsiem iano re sha ki jingpyrshang kiba khraw kum ki jong u Titan. U Henry James u kubur ba don shisha kiei kiei kiba kham pynkhih jingmut ia u, hynrei la katta ruh u iai ban ba lada shim da kano kano ka phang ruh ka nobel ka iai sah, ha ka jingiohi jong u, ka art kaba itynnat kyntiak. Namarkata u Henry James u sngew ba kane ka rukom pyrkhath u Walter Besant ym tang ba ka long ka bym shong nia hynrei ka pynlong ia ka kam thoh nobel ka kam kaba tang na sla. Kane ka pynpoh, ka pynhiar kyrdan ia ka nobel kaba long ha ka jingshisha kaba khraw, kaba laitluid, kaba iar bad ba itynnat kyntiak kum ka jingim hi.

U Henry James u nujor ia ar tylli ki nobel: *The Treasure Island* (R.L. Stevenson) bad *Ka Cherie* (M. Edmund de Goncourt). Kaba nyngkong ka kren shaphang ki jingpyniap brieve, ki kam maia, ki dewlynnong kiba don lypa ka nam ba sniew bad ba shyrkhei, ki jingphet rieh ba pynpar niangkhiat, ki jingjia ryngkhat kiba la kum ki kambah sa bad ki tyngka ksiar ba la buhrieh. Kaba ar pat ka kren shaphang kawei ka samla French kaba im ha ka iing paki dulan ha Paris hynrei kaba iap da ka jingpait dohnud ba ym shym la don u ban ibha bad shongkurim ia ka. Ka *Treasure Island*, ha u Henry James ka long kaba jop katba ka *Cherie* pat kaba sniew jew palat. Pynban kine ar ki long hi ki nobel, bad baroh ar ki don la ka jong ka khana. Ka rukom pyrkhath jong ka samla ha Paris ka long ka bynta jong ka jingim kumjuh kumba ki jingjia ha ka dewlynnong Spanish Maine jong ka *Treasure Island* hi ruh ki long. Ka jiokraphi jong kawei ka jaka ka don la ki 'jingphylla' wat haba u Walter Besant u kren la kumba don kiba kham phylla shuh shuh. Ha u Henry James, ki jingpyrkhath jong kato ka samla ha Paris ki long kiba lah ban mynjur lane kyntait, kata ka shong ha ka rukom bad dur ba u nongthoh u pynieng ia ki, hynrei haba ia nujor ia kine ar, ka

Treasure Island ka long kaba u kham sngewtynnat namar ba ma u ruh u la long shisien u khyannah, bad kum u khyannah u sngewthuh ba ma u ruh ha la ka jingmutdur u la thwet u la thud ia kata ka spah ba la buhrieh. Pynban kine baroh ar ki long ki khana ha la ka jong ka jong bad ka jop ka rem jong ki ruh ka long la ka jong ka jong hi.

Ka mat kaba bud ia kane ka long halor ka bynta ka sneng ka kraw ha ka nobel Ha ka ese jong u Besant, ka don ka jingkdew ba u la mang ban tai bniah ia ka bynta ka sneng ka kraw ha ka nobel, hynrei kumno re kumno ynda haba la peit bniah, ong u Henry James, la lap pynban ba u la shu phawer tang malu mala. Ka sneng ka kraw ka long ka bynta kaba donkam haduh katta katta, namarkata ka long ka bynta ka bym dei ban shu ieh kumto. Hynrei shuwa ban kren ei ei shaphang jong ka, ka jingkylli kaba ngi dei ban jubab ka long hato ngi mut aiu haba ngi ong ka sneng ka kraw? Kaei ka jingthmu kaba don ha lyndet jong ka? Nalor kata, donkam ban da pynshai ha kano ka rukom ka nobel kaba long ka dur jong ka jingim kan sneng kan kraw. Ka nobel ka ia dei kur dei jait bad ka kam oh dur, airong bad dro dur te hato lah ban batai kumno ka dur ba la oh itynnat jong u stashu lane ka dur ba la airong ka sneng ka kraw? U Henry James u ong ba lada don ka dur lane u stashu uba sneng ba kraw, kaba dei ban leh ka long ba dei ban ia pan jinghikai lem kumno ki leh ia kata. Hynrei kawei kaba dei ban kham pyrkhath khia ka long ba ha ka ese kaba dei ia ka art bad haba ka art ka dei khamtam ka buit thaw te kumno yn kren pynban ia ka sneng ka kraw? Ka ese u Besant ka dei halor ka buit thaw nobel bad u la ai kyrteng ia ka ruh kumta hi. Kumno lah ban wan rah lang ia kine ar haba ka buit thaw bad ka sneng ka kraw kim lah ban ia iaid lang. Kine ar kim iahap sur tang khyndiat ruh, namarkata, haba u Besant u wan rah lang ia ki hajuh u la leh ia kata kaba u la shu khun jubor tang ban ioh pynmih ki aiñ kiba u ong kiwei ki dei ban bat ne bud. Ka buit thaw bad ki jingthmu ki long ar ki phang kiba ia iaid la ka jong ka jong. Nalorkata, lada peit bniah ia ka nobel English kynthup ia ka jong ki American ngi iohi ba ka nobel kam pat shym nud ban wanrah lut ia baroh ki bynta jong ka jingim, namar ba ha ka rukom ki English, ka don ka jingsngewthuh paitbah ba don

kiei kiei kiba lah ban shu ia pur khana haneng harum hynrei ki bym lah ban rung ha ka litereshor katba kiwei pat kiei kiei ki lah. Kane ka pynpaw ba don ka jingiapher hapdeng kata kaba ki kren ki khana bad kata kaba ki thoh ha ki litereshor jong ki. U Henry James u ong ba ha ri Bilat ki don kiei kiei kiba ki briew kim ju kren paitbah khamtam ha khmat kiba dang kham lung ka rta hynrei ka bym kren shaphang jong ki kam mut ba baroh ki briew ha ri Bilat ki dei lut ki riew lui lui. Lada sneng ne ym sneng, kaba donkam ban iohi ka long ba ka jingim briew hi ka long ha ka jingiakhleh lang jong kaba bha bad kaba sniew, kaba tipbriew bad kaba mar khongpong ia ka. Namarkata, ka long kaba bakla bad kaba randien ha ka bor sngewthuh ban ong ba ka kamram jong ka nobel ka long ban sneng ban kraw. Lada sorbe ia ki nobel baroh yn hap ong ba ka sneng ka kraw ha ka nobel kam shym la long ka jingthmu kaba kongsan eh; ha ka jingshisha, ka paw ba ka nobel kam shym don satia ka jingskhem jingmut shaphang kane.

Haba pyrkhath shaphang ka sap tipbriew tiplei bad ka sap tip bad sngewthuh ia ka art, kawei kaba ngi dei ban iohi ka long ba kine ki don ka jingiadei kaba jan haduh katta. Ngi lap ia kata ha ka jingshisha ba u artis uba don ka bor pyrkhath kaba jylliew u ju don ruh ka sap kaba jylliew ban pynpaw ia kata ha ka art jong u. Kane ka mut ba lada ka sap tipbriew tiplei ka jyndong kata ka jingjyndong kan paw khlem pep ha ka art jong u. Lada u nongthoh nobel u la sngewthuh tang ia kane, kata ka la biang na ka bynta jong u. Ym donkam shuh ban dang ia kren ia kano kano kawei pat ka jingthmu. Ka jingshisha hi ka long ba ym don kawei ruh ka nobel kaba bha kaba lah ban mih na ka ka bor pyrkhath kaba tang na sla. Kane ka dei ka mat kaba kongsan eh ha kaba baroh ka sengkhan sengpyrkhath jong ka sneng ka kraw jong u artis ka snoh bad thain. Kumta lada don uno uno u samla uba samthoh nobel, kaba bha ia u ban leh ha shuwa ban thoh ka long ban pyrshang ban sngewthuh bad ngam jylliew bha shuwa ia kata kaba u mut ban pynpaw ha ka nobel jong u. Kaba pynpaw shynna bha ia kata kaba u la ngam jylliew ka long ka jingthmu ba kongsan eh jong ka nobel. Don shibun kiei kiei kiba lah ban ong sha u samla samthoh nobel, hynrei kita baroh ki

long ha ka rukom kaba kyllum. Ym don ki aiñ kiba pyrkhing kumba la kren ne thoh u rangbah Walter Besant. Ha ka jingshisha kaba dei ban ong ha u ka long ba ka nobel ka don ka maiñ ba khraw bad ba iphieng. Ban trei halor jong ka ka long ka kam kaba iar haduh katta katta. Ki kyndon mana ki don tang khyndiat eh katba ki lad ki lynti trei pat ki long ki bym lah niew shuh. Kiwei ki art, haba ia nujor, ki i khim bad dkoh; ki kyndon ia kiba dei ban bat pyrkhing thik pa thik ki bun. Hynrei tang kawei ka kyndon kaba dei ban buh ia uba thoh nobel ka long ba kaba u thoh ka dei ban long kaba mih na ka jingsngur mynsiem. Kane ka jinglailuid ka dei ka kabu kaba maian haduh katta katta bad ka lynnong kaba nyngkong kaba u samla samthoh nobel u dei ban lah lyndet ka long ba u dei ban long uba bitnam ban ioh ia kane ka jinglailuid. U Henry James u pynkut ia ka ese da ki kyntien pynshlur ia u samla ba samthoh nobel kumne harum.

Leh kmen ha ka kumba ka shong hok; kam trai ia ka, wad bad tih ia ka shaduh kaba jylliew tam jong ka, pynmih ia ka, shad kmen ha ka. Baroh ka jingim ka dei ka jong phi, wat sngap la ia kito ki ban khang khop ia phi hapoh ki kyndong jong ka bad ong ha phi ba dei tang hangne bad hangtai ba ka art ka shong, lane ia kito kiba pynngeit ia phi ba kane ka nongrah khubor ba kynja bneng ka thung ia ki thapniang jong ka shabar jong ka jingim, ka da ring mynsiem ruh tang da ka lyer kaba khuid janai, ka da phai noh ruh na ka jingshisha jong kiei kiei. Ym don kano kano ruh ka bynta jong ka jingim ka bym lah ban ioh jaka ha ka nobel tangba phi dei ban kynmaw ba ki 'riewdonsap donphong kiba ha ka jingshisha kim don jingiasyriem eiei kum ki jong u Alexander Dumas bad ka Jane Austen, u Charles Dickens bad u Gustave Flaubert ki la trei ha kane ka lyngkha da ka jingjop ba mar katjuh. Wat da pyrkhath eh shaphang kaba tur shaphrang khlem sheptieng ne kaba diaw kynran da dien; hynrei pyrshang bad kem ia ki rong jong ka jingim. Ha France mynta, ngi iohi ia ka jingkhraw bad jingbun ki

jingpyrshang (kum ki jong u Emile Zola) kiba i shong khia bad met bha ia kiba ki kritik kin ym lah khlem da ñiew burom, hynrei ia kane ka jingkhraw la pyntlot bor noh da ka mynsiem randien ha ka jinglong ba khim jong ka. U M. Zola u long uba khraw, hynrei ha ki nongpule ha ri Bilat u paw kum u bym don jingtip; u don ka lyer jong kaba trei ha ka jingdum; lada u la don jingshai kum̃pa u la don bor, ki jingthoh jong u kin da la long kiba ha khlieh eh ha ka dor. Ki jingjam jong ka jingshlur bieit ka long borabor kum ki jingjam halor ki phngit ba shroiñ ba kum da ka ït pait.

Lada phi dei ban pynhun ia lade ha ki jingpynkut, ai ba kin long kiba don ka jingmad jong ka jingtip kaba palat ban ia kaba la ju tip. Kynmaw ba ka kamram kaba nyngkong ka long ban ia beh sha kaba janai katba lah. Long kiba kylluud bad kiba trei ni bad beh sha pyrshah ka thong.